

1 Agreement Establishing the International Fond for Agricultural Development, 1976. Art. 10. URL: <https://www.ifad.org/en/-/document/agreement-establishing-the-international-fund-for-agricultural-development>; Consolidated version of the Treaty on European Union, 2008. Art. 47. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

2 Gerlich, Olga Responsibility of international organizations under international law URL: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/46558>

ЛІТЕРАТУРА:

1. Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries 2001. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf (дата звернення 20.04.2023).
2. Responsibility of International Organizations with commentaries. A/CN.4/640. URL: https://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_640.pdf&lang=EFSX (дата звернення 20.04.2023).
3. Reparation for injuries suffered in the service of the United Nations, Advisory Opinion (11 Apr. 1949). URL: <https://www.icj-cij.org/case/4> (дата звернення 20.04.2023).

УДК 341.1.

Коруц У. З.

*к.ю.н., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Західноукраїнського національного
університету*

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Легітимність є ключовим питанням у сфері міжнародного кримінального права, функції якого включають утвердження найфундаментальніших цінностей міжнародної спільноти [1]. Слід зазначити, що створення «спеціального» або *ad hoc* суду чи трибуналу завжди є проблематичним з точки зору легітимності. Історично склалося так, що створення спеціальних судів часто засуджувалося як ознака «правосуддя переможця» [2]. Поширеною є точка зору та міркування, що саме тому завжди краще створювати компетентні судові органи на інституційному та постійному рівні, а коли такі органи існують, віддавати перевагу зверненню до них, а не створенню спеціальних трибуналів. Але на нашу думку, ситуація в Україні, повномасштабне вторгнення росії, злочин агресії проявляють протилежне бачення та все більш актуалізують питання щодо необхідності створення Спеціального Трибуналу.

На жаль, існуючий правовий та інституційний механізм не дозволяє розглядати злочини агресії в Україні в судовому порядку. Враховуючи

специфіку цієї ситуації, зокрема інтенсивність реакції на це порушення, можна уявити собі виняткове створення трибуналу. Однак у такому випадку ми вважаємо, що слід зробити все можливе, щоб уникнути враження, що трибунал створений (окремими) державами, які діють на власний розсуд. Навпаки, слід прагнути до максимально можливого залучення світових міжнародних організацій.

Зауважимо, що прецеденти Міжнародних воєнних трибуналів Нюрнберга і Токіо важко застосувати повторно. На момент їх створення не існувало «міжнародного кримінального суду», а ООН ще не функціонувала в повному обсязі. Таким чином, легітимність цих трибуналів слід розглядати в цьому конкретному контексті. Інша відмінність від нинішньої ситуації, як згадувалося раніше, полягає в тому, що Німеччина і Японія (через союзні держави, які здійснювали свої повноваження) визнали юрисдикцію трибуналів [3]. Всі ці характеристики роблять такі прецеденти не зовсім актуальними для оцінки ситуації в Україні в XXI столітті. Слід також зазначити, що всі прецеденти міжнародних або інтернаціоналізованих кримінальних трибуналів, на які посилаються при створенні спеціального трибуналу, були створені після завершення відповідних конфліктів. Тому вони не тільки не можуть стати джерелом конкретних рекомендацій щодо впливу створення спеціального трибуналу на триваючу війну і можливі мирні переговори, але й підкреслюють винятковий характер такого проєкту.

Але для того, щоб створення трибуналу було легітимним, воно, ймовірно, має бути узгоджене з іншими ініціативами, зокрема, щодо МКС, який на сьогодні має лише обмежену юрисдикцію щодо агресії [4]. Держави вирішили розмежувати геноцид, злочини проти людства та воєнні злочини, з одного боку, та акти агресії, з іншого. У першому випадку компетенція суду може поширюватися як на злочини, вчинені на території держави-учасниці, так і на злочини, вчинені громадянином такої держави [5].

Існує низка взаємодоповнюючих способів залучення універсальних міжнародних організацій чи інституцій до створення та забезпечення діяльності трибуналу. Зокрема, на серйозний розгляд заслуговують такі варіанти: залучення ГА ООН; реформа Статуту МКС; звернення до Міжнародного суду з проханням надати консультативний висновок.

Якщо віддавати перевагу суворій концепції законності, заснованій на повазі до верховенства права, що є ключовим елементом у всіх кримінальних справах. Якщо йти цим шляхом, то створення та юрисдикція трибуналу можуть бути закріплені в українському національному законодавстві, що дозволить притягати до відповідальності громадян росії за злочин агресії. Ця правова база може бути доповнена угодою з ООН або іншою (регіональною) організацією; таким чином, можна буде вважати, що трибунал був «створений на підставі закону» у відповідності з релевантними правовими інструментами в галузі прав людини.

Щодо ще однієї альтернативи, яку варто розглянути, зазначимо широке тлумачення повноважень ГА ООН, засноване на резолюції «Єдність заради миру». Враховуючи неспроможність РБ ООН виконувати свої обов'язки через вето одного з її постійних членів, а саме Росії, ГА ООН може у виняткових випадках або самостійно створити спеціальний трибунал на

кшталт МТКЮ і МТР, або передати ситуацію в Україні на розгляд МКС відповідно до статті 13(b) Статуту. Тоді переслідування і засудження злочину агресії буде відбуватися на підставі рішення не групи держав, а органу, який представляє міжнародне співтовариство; це надасть максимальної легітимності всьому процесу.

Слід підкреслити два важливі елементи. По-перше, надзвичайно важливо заручитися підтримкою великої кількості держав, щоб досягти більшості у дві третини голосів, необхідної для голосування за резолюцію ГА ООН, засновану на принципі «Єдність заради миру». Успіх цього процесу залежатиме від дипломатичних стратегій, які використовують представники держав в ООН. Тим не менш, слід зазначити, що нещодавня резолюція про репарації за агресію проти України визнає, що Росія «повинна нести правові наслідки за всі свої міжнародно-протиправні діяння, в тому числі шляхом відшкодування збитків за матеріальну шкоду, заподіяну такими діяннями», і рекомендує створити «міжнародний реєстр збитків, який буде фіксувати в документальній формі докази та інформацію про претензії щодо шкоди, втрат або збитків, завданих усім зацікавленим фізичним та юридичним особам, а також державі Україна [6]». Ця резолюція була прийнята 14 листопада 2022 року 94 голосами «за»; 14 делегатів проголосували проти, а 73 утрималися [7]. У порівнянні з результатами голосування за резолюцію, що засуджує російську агресію проти України (141 «за», 5 «проти», 35 «утрималися»), ці результати свідчать про те, що отримання необхідної підтримки в рамках ГА ООН для створення трибуналу може виявитися непростим завданням. По-друге, слід подумати про вплив створення трибуналу (або надання юрисдикції МКС) на питання війни та перспективи досягнення мирної угоди. Чи призведе це до загострення конфлікту або, навпаки, спонукатиме російську владу до переговорів про загальне врегулювання, включаючи обсяг і межі цього судового механізму? Знову ж таки, ці питання слід ретельно розглянути, перш ніж стати на такий шлях. Але такого роду проблеми мають мало спільного з виключно юридичним аналізом - вони досить тісно пов'язані з військовою оцінкою ситуації на полі бою і дипломатичним виміром конфлікту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Tallgren, 'The Durkheimian Spell of International Criminal Law?', *Revue interdisciplinaire d'études juridiques*, Vol 71, 2013, pp. 137-169; O. Corten, F. Dubuisson, V. Koutroulis and A. Lagerwall, *A Critical Introduction to International Law*, Éditions de l'Université de Bruxelles, Brussels, 2019, pp. 257 ff.
2. Minear R. *Victor's Justice. The Tokyo War Crime's trial*, Princeton University Press, Princeton, 1971; V. Peskin, 'Beyond Victor's Justice? The Challenge of Prosecuting the Winners at the International Criminal Tribunals for the Former Yugoslavia and Rwanda', *Journal of Human Rights*, Vol 4, No 2, 2005, pp. 213–231; R. Maison, *Pouvoir et génocide dans l'oeuvre du tribunal pénal pour le Rwanda*, Dalloz, Paris, 2017.
3. Allies of World War II, Berlin Declaration, 5 June 1945; D. MacArthur, General of the US Army, Supreme Commander for the Allied Powers, Special

proclamation: Establishment of an International Military Tribunal for the Far East, 19 January 1946.

4. United Nations, Rome Statute of the International Criminal Court, Treaty Series, Vol 2187, No 38544, 17 July 1998, article 8*bis*.
5. United Nations, Rome Statute of the International Criminal Court, Treaty Series, Vol 2187, No 38544, 17 July 1998, article 12.
6. United Nations General Assembly, Draft Resolution on Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine, UN Doc A/RES/ES-11/L.6, 7 November 2022.
7. United Nations News, General Assembly adopts resolution on Russian reparations for Ukraine, 14 November 2022.

УДК 341.231:323.27

Ліннік Ю. В.

к.філос.н., доцент кафедри

Суспільно-гуманітарних дисциплін

КЗВО “Рівненська медична академія”

ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

На міжнародному рівні захист прав людини є важливим завданням, однак існують деякі виклики та проблеми, які ускладнюють цю справу. Ми виділили декілька проблем, які потребують уваги:

- невиконання зобов'язань з міжнародних договорів: деякі країни дотримуються міжнародних договорів, в тому числі тих, які стосуються захисту прав людини. Це може призвести до порушень прав людини та відсутності відповідальності за такі порушення;
- геополітичні та економічні інтереси: іноді країни ведуть свою політику, що має геополітичні та економічні інтереси, які суперечать захисту прав людини. Наприклад, країни можуть уникати звинувачень у порушенні прав людини, щоб зберегти свої економічні відносини з іншими країнами;
- недостатність координації міжнародних органів: іноді може бути недостатньо координації між різними міжнародними органами, що займаються захистом прав людини. Це може призвести до дублювання зусиль, конфліктів компетенцій та неефективності у захисті прав людини;
- неповність міжнародного права: міжнародне право не завжди є повним та детальним. Це може призвести до різних інтерпретацій прав та норм, що ускладнює їх зміст;
- низький рівень правосуддя та доступу до правосуддя: у деяких країнах низький рівень правосуддя та доступу до правосуддя ускладнює захист прав людини. Люди можуть не мати можливості звернутися до суду або не можуть відстоювати свої права через різноманітні обмеження, такі як